

Kiikiiwawo bukana dagudaguna (1 Kings)

Wonawiiakowa

Kiikiiwawo bukana dagudaguna na rowa yadi aroba. Rowa daguadaguna (chapter 1 da 2) na metagha Deivid irabobo bi natuna Solomon kana gaware ivikiiwawona. Rowa wiibatana (chapter 3 da 11) Solomon yana wiibadana Isrel tupana kiiravine yisisiya, bi metagha mmko wiibadana iragata. Bi bada yawonawona da metagha God yana bare Jerusalem kamone iyoghani. Rowa wiiarobina (chapter 12-22) yawonawona da metagha Isrel damdi siyarayidi da dam bata, Isrel kikiramutumutuba yana nawae bi Jiuda wareregubugubura yana nawae. Nokodi dam yadi bata na ere yadi kiiwawo. Mmko girumina na nokodi kiikiiwawo yadi waragututu yisisiyeni. Yiyeveveda da mekodi kiikiiwawo, Yawe God yana sisiya sikivini ware Deivid ibera na naboni, bi mekodi kiikiiwawo, Yawe God simiiri kubuteni da god mududi sikivina.

Vinevineyidi

- Kiiwawo Deivid irabobo bi natuna Solomon ivikiiwawo (2:10-12)
- Solomon nuwagiura miisedi kiiravidiye Yawe God biidi ivibaba (3:3-5, 7-14, 16-28)
- Solomon yana wiibada iragata kamogha (4:20-21, 25)

Solomon Yawe God yana bare iyoghani bi ki-
iravine irupari (5:1; 6:1, 7, 11-14; 8:1, 3-6, 10-
11, 22-23, 27-30, 41-43)
Seba yadi kiiwawo wasikena, kiiwawo
Solomon biidi iwagawaga (10:1-9)
Solomon, God imiiri kubuteni (11:1-5, 7-13, 26-
33, 35, 40)
Solomon irabobo bi natuna Rehoboam ivikii-
wawo (11:42-43)
Wawaya siyarayidi da dam bata, Isrel da Jiuda
(12:1-20, 25-31)
Kiiwawo Aheb, Yawe God imiiri kubuteni da
god mududi ikabepepidi (16:30-33)
Peroveta Elaija, kwabura natuna iviwiitani
(17:1, 8-24)
Yawe God, Kamel Koyane Baal yana peroper-
oveta igeiwaiyidi (18:1-2,17-46; 19:1-21)

2

Kiiwawo Deivid yana rabobo

¹⁰⁻¹¹ Kiiwawo Deivid Isrel iyibadeni raghanine,
dagudagune na bodu yadi 7 Hebron kwanatune
imakae bi muriye na Jerusalem kwanatune bodu
yadi 33 imakae. Da noko kedane na bodu
40 Isrel ivibadeni. Bi irabobo na Jerusalem
kwanatuna kamone nosinosinankim yawata
sidogudi. ¹² Wasina bi Solomon ivikiwawo, da
tamananaki kana gaware Isrel ivibadeni bi God
ibera da yana wiibadana ivimaragata.

3

Solomon nuwagiura kiiravine ivibaba

³ Solomon, Yawe God ivinuwayuyuneni na tamananaki Deivid yana wonawiiyoyowana tupadi ikivina. Bi gegha da keda tane na Yawe God geiyakivina yaporina. Touna ribiribi iunugha da ipuyo naboni suwara, god wiiwiiyaba yadi suwara gabugabuna debadiye da insens igibu ware wawaya siyaberabera na naboni. ⁴ Raghani tana Solomon inagho Gibiyon kwanatune da puyo peyaridi 1,000 naboni isuwara Yawe God biidi, basuna suwara gabugabuna gawarina ghamana na noko kuburine. ⁵ Yawe God nubabasu tana mimeu kamone ividebena mayeni Solomon biidi Gibiyon kwanatune, bi ivitarakiiyaneni bo, “Awaki kwakayokayoveni? Awaki kiiravine kunibaba na anaverem.”

⁷ Solomon iwonabodeni iwona bo, “O Yawe yagu God, tam tamagunaki kanagaware kutoregu da anikiwawo, bi gegha da tagu wawaya ededa kawagha na geayakovi da metagha wawaya anibadena yaporidi. ⁸ Bi tagu kata mma yam wawaya vinevineyidi kamodiye, toudi sikoroto kirakii da gerubana anakabiyavidina. ⁹ Gerubana iiyabo mmko yam damna ghamana tanaduma inibadedina. Na nuwagiura miisedi kuveregu da yam wawaya anibadena wiimasiyedi bi anakovi da awaki miisena bi awaki berona.”

¹⁰ Solomon nuwagiura kiiravine ivibaba, na Yawe God ivinuwamiise. ¹¹ Na Yawe God iwona bo, “Tam gegha makewiiguri kiiravine kuyibabiigu, bo gegha mane peyaridi da sawara

bo kam aviya wiikasunughana kiiravidiye kuyibabiigu. Gegha, tam nuwagiura miisedi kiiravidiye kuvibabiigu da ayaverem bi yagu wawaya rubana da keda rotomanine kunibadedi. ¹² Na awaki kiiravine kuvibaba na anaverem! Tagu nuwagiura miisedi da akowa anaverem, genaboni wawaya naghove sikabina bo wawaya muriye sinakabimayenina naboni. ¹³ Bagune gemoura bo waghawagha ghamadi kiiravidiye kuyibaba, bi gegha da toudi sawaridi na bada anaverem. Patana yawayawiim kunamakamakena, getana meko kiiwawona mane bo waghawagha ghamana inakabi ware tam naboni. ¹⁴ Bi meboda yagu sisiya kunawaiyana da yagu gwara da sira kunakabisisiredi ware tamamnaki Deivid ibera na naboni, na anaberam da bodu peyaridi kate kunamakae.”

Solomon yana nuwagiura ividebeni

¹⁶ Raghani viya murine na keda wasiwasike yadi bata piropiro tana basudiye na sipiika kiiwawo biidi bi sivibabiini da yadi piropiro iyakabiwirotomani. ¹⁷ Keda wasike dagudaguna iwona bo, “Kiiwawo, mmko wasikena da tagu na bare tanagha kamakamake. Bi kayamakamake patapata raghanine, na avituwa. ¹⁸ Gabudara aroba murine na mmko wasikena bada ivituwa. Toumiiduma, yama bata kawagha name noko barena kamone, getana da iiyabo nama. ¹⁹ Wasina bi nubabasu tana kamone ikenawamira na yana pepeya ikenatawani da ikenunuyi. ²⁰ Tagu akenayakuka na igeghomi-iri da yagu pepeya tomogha ririguve ikabi. Bi yana pepeya raborabobona ririguve ivikeneni

bi yagu pepeya ikabi da yawata siviragoba.
²¹ Didibare ageghomiiri da natugu ayisusu bi gegha, pepeya irabobo. Wasina bi raghani diidibara yeghanine akitarukunukunuveni, da touna getagu natugu.”

²² Bi wasikena tana iwona bo, “Gegha! Yawayawiina na tagu natugu bi raborabobona na tam natum!”

Bi gegha wasike dagudagune ivituwa na iwona wiimaragata bo, “Raborabobona na tam natum bi yawayawiina na tagu!” Wasina bi kiiwawo naghone naboni siyikawakeereyana.

²³ Na Solomon iwona bo, “Wasina, mmko wasikena yawona da ‘Pepeya raborabobona na tam, bi yawayawiina na tagu,’ bi noko wasikena tana yawona da, ‘Gegha! Yawayawiina na tagu bi raborabobona na tam.’ ” ²⁴ Wasina bi kiiwawo yana bagibagi damdi iwonedo bo, “Seri kopiikeni konaveregu.” Na seri sikawari sipiika kiiwawo biidi. ²⁵ Bi kiiwawo iwona bo, “Pepeya yawayawiina korigha seseri da bata! Nawana wasike tana kovereni bi nawana bada wasike tana kovereni.”

²⁶ Noko pepeya sinananaki waghata ivin-uwayuyunena kirakiiyeni, na douma ikabida iwona bo, “Oo bada ghamam, pepeya gekunakasunuyina, noko wasikena kovereni!”

Bi wasikena tana iwona bo, “Gegha, pepeya korigha seseri da bata. Da gegha tagu bo touna natuna.”

²⁷ Wasina bi kiiwawo iwona bo, “Pepeya gekonakasunuyina, bi meko wasikena yakayokayoveni da pepeya inamake na touna kovereni, basuna touna na sinananaki waghata.”

²⁸ Raghanina kiiwawo noko yana sisiyina Isrel damdi siwaiyaneni, na sakovi da God nuwagiura miisedi ivereni da piropiro iyakabiwirotomana, na sikabikarawayena kirakiyeni.

4

Solomon yana wiikiiwawo da nuwagiura

²⁰ Jiuda da Isrel damdi na sikoroto kirakii, ware egha kikire naboni. Toudi kam da rarima rubarubadi na siyinuwamiise. ²¹ Solomon dam tupadi, Euprate rarimina ghamane idaguni bi iyowogha inagho Pilistain damdi yadi kubure da Ijipt kubura kana wiibarabarate wareregubugubura yana nawae iyibadedi. Mmkodi damdi na yadi puyo siyiipora kiiwawo Solomon biidi, bi siyakabikabisisireni raghanina yawayawiine iyamakamakena.

²⁵ Raghanina Solomon yawayawiine iyamakamake, na wawaya tupadi Jiuda da Isrel kamodiye nuwaruririye simakae, getana piropiro ghamadi siyabanana. Dan kwanatune kikiramutumutuba yana nawae bi iyowogha inagho Biasiba meyagiine wareregubugubura yana nawae, rakaraka nununagha toudimani siyakoyakoyagha mayedi, ere yadi bare bi ere yadi kwabu.

5

Solomon ikabununagha da God yana bare iyayoghani

¹ Naghove, kiiwawo Deivid yawayawiine iyamakamake, na yana wiiturana waratetena na

kiiwawo Hiram. Touna Taya meyagiina damdi iyibadedi, na raghanine iwaiyana da Deivid natuna Solomon na Isrel damdi yadi kiiwawo wouna, na sawariyonayona idarudi sinagho da siyikiikiiveni.

² Wasina bi Solomon wara iwonataveni iveramagha Hiram biidi iwona bo,

³ “Tam kwakovi da metagha tamagunaki Deivid dam tupadi sivitumpipineni na iyaviyedi, noko biidi gerubana da kabepepa barena iyayoghani da Yawe God iyakabepepina. Dagudagune na iyikoyakoyagha da Yawe God iyiwiiiteni da kana aviya tupadi iyageiwayidi. ⁴ Bi katana Yawe yagu God nuwaruriri iveregu tupana ivikenaviviregu. Na geere kagu aviya bo getana piropiro ghamadi. ⁵ Na Yawe God tamagunaki iwoneni bo, ‘Tagu natum anatore inikiwawo kam gaware bi touna kabepepa barena inayoghani da kagu waghawagha inakabepepi.’ Noko biidi anuwanuwagiura da kabepepa barena kata anayoghani da Yawe yagu God anakabepepi ware tamagunaki Deivid iwonana naboni.

⁶ Na yam bagibagi wawayidi kudarudi sinanagho Lebinonma da kii kana waghawagha sida kiiraviguve sinataragha, bi yagu bagibagi damdi na yawata sinabagibagi. Touda takovi da tami Saidon dammi kii tarayidi kwakowa kirakii, getoumii Isrel dammii naboni na kuwonegu da yam bagibagi wawayidi mane viya rubana animiisanedi na

noko rubane anaveredi.”

Na Solomon nokodi kii Hiram gwabinama igimona, bi Isrel tomotomogha yadi 30,000 ikabidi bi siviwiita da nokodi kii da sawara mududi siyouna God yana bare yoghanina kiiravine.

Solomon kate bada tomotomogha yadi 150,000 bagibagiye itoredi, toudi God yana bare yoghanina kiiravine kayena kana akima ghamanakidi siyaboribori.

6

Solomon, God yana bare iyoghani

¹ Solomon bodu aroba kamone Isrel damdi ivibadedi, bi bodu 4 kamone nawaravi wiibatana kana waghawagha Jiv, na Yawe God yana bare yoghanina idaguni. Nosinosinanakim yadi gabudare Isrel damdi Ijipt kubura sikanibutaveni, bi bodu 480 nada sikovi bi Solomon mmko bagibagina idaguni.

⁷ Toudi yoghana kana akima na gawara meme dobodove savori na tupadi name sakabununagha, bi irabaraba kirakii da meme barena siyayoghayoghanina, da yoghana gawarine na getana iyyabo amama da karuwakoya bo sisiruma akima iyyabori bo iyataraapapi da kwarituna siyawaiyana.

¹¹⁻¹² Wasina bi Yawe God ivisisiya kiiwawo Solomon biidi noko barena iyayoghayoghani kiiravine, iwona bo, “Memeda yagu sisiya kunawaiyana bi yagu gwara kunakivina da awaki awonemna kunabera, na metagha tamamnaki

Deivid avisuwoneni na kiiravine naboni anabera.
¹³ Tagu yagu wawaya Isrel kamobasudiye bare meko kwayoghayoghanina kamone anamake, bi geanakuyovedina.”

¹⁴ Wasina bi kiiwawo Solomon, God yana bare iyayoghayoghani na ivikovini.

8

Wiiwaghasina Maragasina dedewagina sirughuveni God yana bareye

¹ Wasina bi kiiwawo Solomon, Isrel dogadogara, bi dam kadi babada da bare kadi babada iviyonedi da siyapiika Jeruslemma, Deivid yana kwanatu kana waghawagha Zaiyon, bi name Yawe God yana Wiiwaghasina Maragasina Dedewagina siyakawari siyarughu God yana bareye.

³ Raghanina Isrel dogadogara tupadi siver-akanibu na **prist**, Wiiwaghasina Maragasina Dedewagina sirukabepi. ⁴ Bi Livai kana damma totomogha da prist, Wiiwaghasina Maragasina Dedewagina da Kiregoru Kabikabikuwayina da kana sawara kabikabikuwayidi sikawara sinagho God yana bare kamone. ⁵ Kiiwawo Solomon da Isrel damdi tupadi nama Wiiwaghasina Maragasina Dedewagina naghone siv-itaghomidi bi sip da kau peyaridi siyasuwara, bi sipeyara kirakii da gerubana siyak-abiyavidina.

⁶ Wasina bi prist, Wiiwaghasina Maragasina Dedewagina sikawari sirughu God yana bare

kamone da Gawara Kabikabikuwaya Kirakiine,
da Serubim mabe rogudiye sitore.

¹⁰ Raghanina prist, Gawara Kabikabikuway-
ina sikanibutaveni, na karekarewa God yana
bare ivibonuvi. ¹¹ Wasina bi karekarevina prist
igududi da gerubana yadi bagibagi siyabera ba-
suna Yawe God yana kiniwa bare irughuwoneni.

²² Wasina bi kiiwawo Solomon, Yawe God yana
suwara gabugabuna gawarina naghone imiiri bi
Isrel damdi tupadi na murine siyamiimiiri. Bi
imana irukabekabepa abame, ²³ da mma naboni
irupari,

“O Yawe Isrel kana God, getana da god tam
naboni abama kamone bo mma kubura de-
bane. Tam nonowa kwabera da metagha kwi-
isuwona na naboni, tam nonowa yam wawaya
kwiinuwayuyunedi, iyyawogha nuwanuwadi
tupadima sakabikabisisiremna.

²⁷ Bi rubana God, kubure inamake? Gegha!
Abama tupana geiyaragata kirakii da inaka-
muwanim, Bada! Na mmko kabepepa barena
ayoghanina, memeda getam yam makamake
gawarina! ²⁸ Yawe yagu God, tagu na yam
wiitamariyana. Na yagu pari kuwaiyana,
da kata awaki kiiravine iibabiim na ku-
veregu. ²⁹ Tam mmko barena kiiravine mma
naboni kuwona, ‘Kagu waghawagha nama ina-
makae.’ Na mmko kabepepa barena gabudara
da nubabasu kunakoyakoyayi. Kuwaiyanegu

raghanina anamiiri karonna mmko barene da ananruparina. ³⁰ Yagu pari da yam wawaya Isrel yadi pari kuwaiyana raghanina kanakitaronna da mmko gawarina kanakita bi kanarupari tam biidina. Yam makamake gawarinama abame bi yama pari kunawaiyana na yama berona kunoghotatavemii.

⁴¹⁻⁴² Raghani muriye, kubura wiibata damdi iiyawogha na gegha Isrel damdi, kam waghawagha ghamana, yam maragata da yam bera ghamaghamadi sisiyidi sinawaiyana, na yadi kubura rabarabae bi sinapiika da sinakabikuwayem bi yam Bare sinakita bi tam biidi sinarupari. ⁴³ Yam makamake gawarinama abama kamone, bi yadi rupari kuwaiyana da yadi kayowana sinibaba na kuveredi. Wasina bi dam tupadi kubure sinakovi bi sinakabepepim ware toumii yam wawaya Isrel dammii kabereberana. Toudi sinakovi da mmko barena ayoghani, na touna tam kabepepim kana gawara.”

10

Siba damdi yadi kiiwawo wasikena

¹ Raghana Siba damdi yadi kiiwawo wasikena iwaiyana, da wawaya tupadi Solomon sakowa kirakiiyeni bi kate metagha Yawe God iyakabikabikarawayeni na iwagawaga ipiika touna biidi, bi yana wiina da Solomon yana nuwagiura miisedi iyaruyagha na wiitarakiiyana bagibagidi peyaridi ivitarakiiyaneni. ² Touna

bagibagi damdi korotodi irutayinidi da kate kamel peyaridi kam kadi wiimetewa miisedi, gould peyaridi da akima wiinuwakayowanidi sikawara. Raghanina Solomon teya sivibanana, na wasikena yana noghota tupadi iyanoghonoghota na sivisisiyana. ³ Na Solomon wiitarakiyana tupadi iwonabodeyana, getana awaki iyapiropiro da wasikena iyawonawiiyeveveni. ⁴ Wasina Siba yadi kiiwawo wasikena, Solomon yana nuwagiura miisedi iwayana, bi kate kiiwawo barena meko iyoghani na ikita. ⁵ Bi kate bada ikita da kam kiinabonabo debadiye, bagibagi damdi kadi kunagha miisedi, bi kate redu verevereyana da suwara gabugabunidi Yawe God yana bareye Solomon isuwara ikitadi, na beradi tupadi kiiravidiye na ivisoko kirakii.

⁶ Na wasikena kiiwawo Solomon mma naboni iwoneni, “Yagu kubura waghate, na yam nuwagiura miisedi da yam bera ghamaghamadi peyaridi kiiravidiye na awaiyana bi kata akovi da nokodi sisiya na wiisuwona! ⁷ Ghuyoghuyone, na nokodi sisiya geayitumaghanedina bi kata apiika da mataguma akitakita. Yam nuwagiura miisedi da yam moura na siragata kirakii, genaboni awaki siwoneguna! ⁸ Yam wawaya sinuwamiise kirakii bi yam bagibagi wawayidi gabudara patepatena naghomve samiimiiri, da yam nuwagiura miisedi sawaiyana. ⁹ Tagu, Yawe yam God akabekabepepi, tam kiiravimve na yinuwamiise, na itorem da yana wawaya Isrel kunibadedi. Basuna yana nuwayuyuna makewaghawaghasina Isrel damdi biiyadi ki-

iravine, na ibera da kuvikiiwawo, bi yana wawaya keda miisena da rotomanine kuni-badedi.”

11

Solomon, Yawe God imiiri kubuteni

¹ Kiiwawo Solomon, na Ijpt kana kiiwawo natuna irawayi, bi gegha da kubura wiibata wasiwasike bada korotodi ivinuwayuyunedi. Touna Moab, Ammon damdi, Idom, Saidon da Hitti wasiwasike mududi irawayidi. ² Naghove Yawe God Isrel damdi sisiya bagibaginama nokodi dam kiiravidiye mma naboni iwona, “Tami gekonarawayidina, basuna konarawayidi na toudi nuwanuwami sinatainawamira da yadi god konakayokivinidi.” Bi gegha da, bagune noko sisiyina Solomon touna nokodi wasiwasike ivinuwayuyunena kirakiiyedi. ³ Kiiwawo Solomon natuwavinena yadi 700, toudi na kiikiiwawo natunatudi. Bi bada yana bagibagi wasiwasikedi yadi 300, toudi naboni natuwavinena mududi. Mmkodi wasiwasike nuwanuwana sitayinawamiri da Yawe God kivinina ikabitore.

⁴ Raghanina kiiwawo Solomon imoraba, na natuwavinena nuwanuwana sitayinawamiri da god mududi iyakivina, touna gegha wiisuwona Yawe God kawagha iyakivini ware tamananaki Deivid ibera na naboni. ⁵ Touna Saidon damdi

yadi god wasikena, Astoret bi Ammon damdi yadi god, bero kirakiina Molek iyapepetedi.*

⁷ Jerusalem kwanatune raghani matana yana nawae koya debane, kiiwawo Solomon, Moab damdi yadi god bero kirakiina, Samos, da Ammon damdi yadi god bero kirakiina, Molek, kiiravidiye na kabepepa gawaridi iyoghana. ⁸ Bi bada kabepepa gawaridi iyoghana natuwavinena kiiravidiye da name insense siyagabugabuna bi yadi god biidi siyasuwawara.

⁹⁻¹⁰ Naghove, Yawe God raghani bata ividebena mayeni Solomon biidi, bi iwonawiiyoyowaneni da gegha god mududi iyakivinidi, bi Solomon, God yana sisiya geiyawaiyaneni, touna Isrel damdi yadi God imiirikubuteni da geiyakivinina. Na Yawe God nuwanuwana ipughu Solomon biidi. ¹¹ Wasina Yawe God mma naboni Solomon iwoneni, “Tam, yagu wiiwaghasina maragasina gekuyakivini da yagu gwara gekuyakabisisireni kiiravine, na iisuwona da yam wiibadana Isrel damdi gwabidiye anakabitaveni bi yam bagibagi tomoyina tana anavereni. ¹² Bi gegha da tamamnaki Deivid avinuwayuyuneni, na gegha yam wiibada kata yawayawiimve kwamakamake na raghanine anakabitavenina. Gegha, noko wiibadana na natum yana raghaniye anakabitaveni. ¹³ Bi gegha dam Isrel tupana yana wiibadanama anakabitavenina; Tagu yagu wiitamariyana Deivid da Jerusalem kwanatuna,

---

* **11:5:** Hibru gamodima, Milcom bi gegha da akowa damdi sanoghonoghosi da mmko sisiyina na Ammon damdi yadi god Molek yisisiyeni (Livitikas 18:21 kokita).

meko avineyi da rapeguve na noghosidiye dam tanagha yana wiibadana rogune anakuyoveni.”

Jeroboam, kiiwawo Solomon iviaviyeni

²⁶ Kiiwawo Solomon yana bagibagi tomoyina ghamana tana kana waghawagha Jeroboam, Nebet natuna, yana kwanatu na Jereda, Ifreim kubura kamone bi sinananaki na kwabukwaburina, kana waghawagha Jeruwa, touna igeghomi-iri da kiiwawo Solomon iviaviyeni.

²⁷ Waragututuna mma naboni da metagha kiiwawo iviaviyeni. Solomon, Jerusalem kwanatune raghani matana yana nawae tanawa iyasousouwiipika da kwanatu papane bonagha iyagudugudu bodaboda Jerusalemne, tamananaki Deivid yana kwanatu kamone.

²⁸ Jeroboam na tomogha akakovina bi raghanina kiiwawo Solomon ikita bi Jeroboam na tomoyina akakovina bi bagibagi tomoyina miisena, na itore da dam Ifreim da Manasa toudina Jousep nosinosina kamodima bagibagi wawayidi tupadi iyakoyayidi.

²⁹ Gabudara tana raghanina Jeroboam, Jerusalem kwanatuna ikanibutaveni iyanono, na kedae **peroveta** tana ibanani, kana waghawagha Ahija touna yana meyagii na Sailo. Toudi yadi bata kawagha wawa kuburidiye bi Ahija na kwama wouna iyakotekoteni. ³⁰ Ahija noko kwamana wouna ikabitaveni bi itaina gosigosiri da pinipinimidi yadi 12 situbugha. ³¹ Wasina bi Ahija, Jeroboam iwoneni bo, “Mmkodi kwama pinipinimidi yadi 10 kabidi kiiravimve. Basuna Yawe, Isrel kana God mma naboni iwona, ‘Tagu,

wiibada Solomon imanama anakabitaveni, bi dam yadi 10 tam anaverem. ³²⁻³³ Basuna Solomon imiiri kubutegu, bi idagu Saidon damdi yadi god wasikena Astoret, Moab damdi yadi god, Samos da Ammon damdi yadi god Molek iyakabekabepepidi. Touna yagu keda geiyakivini da mataguve miisena iyabera bi kate yagu sisiya da gwara geiyawaiyana ware tamananaki Deivid ibera na naboni. Bi gegha da yagu tamariyana Deivid noghosine na Isrel kana dam tupana kamonama na Jerusalem kwanatuna avineyi da kiiraviguve, na noko biidi dam tanagha anakuyoveni da Solomon yana wiibadana rogune inamaka.

³⁵ Bi Solomon natuna yana wiibadana raghanine dam Isrel anayarayi bi kamonama na dam yadi 10 na tam anaverem.’ ”

⁴⁰ Noko kiiravine kiiwawo Solomon ivimatipo da Jeroboam iyakasunuyi bi gegha da ivera in-gho kiiwawo Sisak biidi Ijipt kubure bi name imakae patana da Solomon irabobo.

Solomon yana rabobo

⁴² Solomon, Jerusalem kwanatune iyiikiwawo bi dam Isrel tupana bodu 40 kamone ivibadedi. ⁴³ Raghanina irabobo, na tamananaki Deivid yana Kwanatune sidogu. Wasina bi Rehoboam, tamananaki Solomon kana gwara ikabi da iviki-iwawo.

12

Kikiramutumutuba   damna   Rehoboam siviaviyeni

¹ Rehoboam inagho Sikemma, meme Isrel damdi tupadi siyiikoyakoyagha da siyatore iyiki-iwawo. ² Raghanina Nebet natuna Jeroboam, iiyabo naghove Solomon nagharina ivera inagho Ijpt kubure iyamakamake, bi mmko sisiy-ina iwaiyaneni, na Ijpt kuburama iveramagha. ³ Bi kikiramutumutuba yana nawae damna siviyoneni ipiika, bi touna da wawaya tupadi sinagho kiiwawo Rehoboam biidi bi siwoneni bo, ⁴ “Tamamnaki Solomon na ghakighakina bi bagibagi vitadi iyavereveremii, memeda mmkodi vita kunabera sinatekateka da yama makamake yawadi sinamiise, na toumii yam wiibadana ro-gune kanamakae.”

⁵ Rehoboam iwonabodedi bo, “Konagho bi gabudara aroba murine na koveramagha da yami sisiya kiiravine anawonabodemi.” Na wawaya tupadi siveramagha sinagho.

⁶ Wawaya sugetaveni murine, na Rehoboam babada magumaguridi yawata sivisisiya, nokodi iiyawogha naghove Solomon yawayawiine iya-makamake, bi siyiwiitenina. Touna ivitaraki-yanedi bo, “Vikodi wawaya metagha anawona-bodedi?”

⁷ Babada magumaguridi siwona bo, “Memeda wawaya wiiwiitedi kunakayoveni, na awaki ki-iravine sibabiim na kubera, nokove na yam wi-ibadana rogune sinamake waghata.”

8 Bi gegha, Rehoboam magumaguridi yadi sisiya geiyawaiyanedi, bi inagho da tomotomogha woudi yawata siviisiya, mekodi yawata siragata patapata bi kata siwiitenina. ⁹ Ivitarakiiyanedi bo, “Metagha anabera? Mmkodi wawaya sawonewonegu bo, ‘Yama bagibagi kubera inatekateka, gegha tamamnaki yana raghaniye naboni.’ Awaki wonabodeyaninama anawonedi?”

¹⁰ Tomotomogha woudi siwonabodeni bo, “Mma naboni sivibabiim, ‘Yama bagibagi kubera inatekateka,’ na kuwoned, ‘Tagu tomogha ghakighakigu, gegha tamagunaki naboni!’ ¹¹ Tamagunaki piropiro ghamadi iveremi, bi gegha, tagu piropiro ghamanakidi anaveremi! Touna kwaro bagidima iyawakiwakirimi bi tagu na kwaro iyiyodima anawakirimi.’ ”

¹² Gabudara aroba murine, Jeroboam da wawaya tupadi siveramagha da kiiwawo yana wonabodeyana siyawaiyaneni, metagha iwoned na naboni sibera. ¹³ Bi gegha da, kiiwawo Rehoboam babada magumaguridi yadi wonawiiyowwana geiyawaiyana, bi sisiya ghakighakidima wawaya iwoned. ¹⁴ Tomotomogha woudi yadi wonawiiyowwana touna ikivini, na wawaya iwoned bo, “Tagu tomogha ghakighakigu, geware tamagunaki naboni! Tamagunaki piropiro ghamadi iveremi, bi gegha da taguna piropiro ghamanakidi anaveremi! Touna kwaro bagidima iyawakiwakirimi, bi tagu na kwaro ere iyiyodima anawakiwakirimi!”

¹⁵ Yawe God ikayoveni da mma naboni iyatubugha kiiravine, na Rehoboam wawaya yadi sisiya geiyawaiyana. Rorowainagha Yawe God ivisisiya Nebet natuna Jeroboam biidi, Sailo kwanatuna kana **peroveta** Ahija yana sisiyae. Na raghanina Yawe God kiiwawo Rehoboam ivigesiyeni da wawaya yadi sisiya geiyakivini, na Ahija metagha ivisisiya na naboni itubugha.

¹⁶ Wasina bi Isrel damdi tupadi sikita bi kiiwawo yadi sisiya geiyawaiyaneni, na siwona bo, “Toumii gegha Jese natuna Deivid yana rakaraka muduna!

Toumii getouna kana dam muduna!

Isrel dammi kokayo tana veramagha yada kubure yada kubure,

bi Deivid nosina Rehoboam yana wawaya waghata inibadedi!”

Wasina bi Isrel damdi siveramagha sinagho yadi kubure yadi kubure. ¹⁷ Bi gegha da, Rehoboam patana Isrel damdi iiyawogha Jijuda kubura kwanatudiye siyamakamake na iyibadedi.

¹⁸ Wasina bi kiiwawo Rehoboam yana bagibagi damdi kadi bada kana waghawagha Adoniram ivipora inagho Isrel damdi iyatayina wamiridi da kiiwawo yana wiibadana rogune siyarughumagha, bi gegha Isrel damdi sigeghomiiri da akimama sirouvi sikasunuyi. Raghanina kiiwawo Rehoboam warana iwaiyaneni na yana seriyotye igeru bi naghara iverainagho Jerusalem kanatune. ¹⁹ Noko raghanine inagho da kata, na Isrel damdi kikiramutumutuba yana nawae, na

geyadikayowana da Deivid nosinosina sinibade-
dina.

²⁰ Raghanina Isrel damdi siwaiyana da Jeroboam, Ijipt kuburama iveramagha, na dughu tana siviyouneyoneni bi noko dughuna kamone Jeroboam sitore da Isrel tupana kana kiiwawo. Wasina dam Jiuda touna kawagha Deivid nosinosina yadi wiibadana rogune imakae.

Jeroboam, God geiyakabisisireni

²⁵ Wasina bi kiiwawo Jeroboam, Ifreim koyakoya kubura kamone Sikem kwanatuna iyababareni na akimama igari wiikenavivireni, bi name imakae. Bi nama itouya na inagho bada Penuel kwanatuna akimama igari wiikenavivireni da iyababari.

²⁶⁻²⁷ Gabudara tana Jeroboam mma naboni iyanuwawu wagiura na tounamani iwonena mayeni, “Wawaya tupadi na sanagho Jerusalemma, da Yawe God yana bareye yadi puyo sasuwara Bada biidi. Awaki bada inatubugha memeda sinamiiri karon Deivid yana rakaraka biiyadi bi nuwanuwadi sinawamiri da yadi bada ghamana, Rehoboam, Jiuda kana kiiwawo biidi? Toudi sinakasunuyigu bi kagu gaware sinatore da inikiwawo.”

²⁸ Wasina bi kiiwawo Jeroboam awaki iyabera kiiravine na yana wawaya akakovidi yawata sivi-sisiya ikovi, na kau wotudi bata gouldma iberadi. Bi wawaya iwonedi bo, “Jerusalemma naghona, tami Isrel dammi biiyadi na ipiropiro kirakii, na yami god makatanidina, toudi Ijipt kuburama

sikabikanibuvemi.”²⁹ Na kau wotudi gouldma ibera, da tana Betel kwanatune itore, bi tana Dan kwanatune.*³⁰ Wasina bi mmko kedane na wawaya tamumu sibera. Bi kate bada siyanono Dan kwanatune kau gouldma beraberana siyak-abekabepepi.

³¹ Jeroboam kate bada kabepapa gawaridi koya debadigha iyoghana, bi dam wiibatama tomo-tomogha ivinegha da naboni **prist**, bi toudi na gegha Livai kana dam kamonama.

Jeroboam, Isrel kubure iyikiwawo raghanine, na Rehoboam touna Jiuda kubure iyikiwawo. Rehoboam bodu yadi 17 ivikiwawo. Noko yana wiikiwawo raghanine, na Jiuda damdi god wiiwi-iyaba siyapeepetedi, da Ijpt damdi sigogona sipi-ika Jiuda kubure da yadi sawara warawaratetedi, God yana bareye da kate kiwawo yana bareye sikawara. Rehoboam da Jeroboam na nonowa siyiaviya kabivivirana.

Raghanina Rehoboam irabobo, na natuna Abaija ivikiwawo da bodu aroba Jiuda kiiravine. Bi Jeroboam teya bada siyiaviya. Raghanina irabobo na natuna Asa, Jiuda kiiravine ivikiwawo. Asa bodu 41 ivikiwawo. Touna kiwawo miisena bi God iyakabekabepepi da Jiuda damdi yadi god wiiwiiyabidi iviaviyedi. Touna nonowa Isrel damdi

---

* **12:29:** Isrel damdi yadi noghota na Dan da Betel na gawara kabikabikuwayidi. Betel na Jereboam yana wiibana wareregubugubura yana nawae kubura wiibarabarate. Noko na Jerusalemna yana rabaraba na 16 kilomitas. Jerusalem na geiyarabaraba kirakiina, na Jeroboam ware Jerusalem iyawonawona wiiberoveni, wawaya iyawonewonedi da siyanagho Betelne siyakabepepa. Dan na kikiramutumutuba yana nawae kubura wiibarabarate.

yadi kiiwawo Baasa teya siyiaviya. Raghanina Asa irabobo na natuna Jehosepet, Jiuda kiiravine ivikiiwawo.

Isrel kamone, na Jeroboam natuna Nadab touna kiiwawo berona, bi kate iyawogha murine siviki-iwawo na bada siberu kirakii. Touna bodu bata Isrel kiiravine ivikiiwawo. Wasina bi Baasa igeghomiiri da Nadab ikasunuyi da kate Jeroboam yana rakaraka tupadi. Baasa ivikiiwawo da bodu 24 sikovi bi irabobo, na natuna Elah iviki-iwawo da bodu 2 Isrel ivibadeni. Wasina bi yana wiirouwa tomotomoyidi badana tana kana waghawagha Jimri igeghomiiri da ikasunuyi bi tounamani itoregeyena mayeni da ivikiiwawo. Bi gegha da taparoro tanagha murine, na Isrel damdi yadi wiirouwa badana Omri sitore da kiiwawo, na Jimri naghara ikabi na tounamani ikasunugha mayeni. Omri bodu 12 kamodiye ivikiiwawo, wasina bi natuna Aheb ivikiiwawo. Aheb bodu 22 kamodiye Isrel kiiravidiye ivikiiwawo.

16

Aheb ivikiiwawo Isrel kiiravine

³⁰ Omri natuna Aheb na Yawe God matene na bera bero kirakiidi ibera, geware kiikiiwawo tupadi mekodi naghone sivibadana naboni.

³¹ Touna inoghosi da wiitamumu na getana awaki, ware Nebet natuna Jeroboam tamumu iberana naboni. Bi bera bero kirakiina ibera na Saidon damdi yadi kiiwawo Eetbaal natuna wasike Jesibel irawayi bi Baal iyapeepeteni.

³² Aheb kabepepa barena tana Baal kiiravine Sameriya kwanatune iyoghani da suwara gabugabuna gawarina kamone ibera. ³³ Bi

kate bada god wasikena Asera* kabepepina kiiravine kana kiitupo ikabiwiimiiri. Aheb bera peyaridi ibera da Yawe, Isrel kana God ivinuwapughupughuni, geware kiikiiwawo naghone sivibadana naboni.

17

Elaija iwona da kapoe inatubugha

¹ Peroveta tana kana waghawagha Elaija,* bi yana kwanatu na Tisbi, Giliyed kubura kamone, inagho kiiwawo Aheb biidi bi iwoneni bo, “Wiisuwona, Isrel kana God, Yawe na Makewaghawaghasina bi tagu na yana wiitamariyana. Bi kana waghawaghae tagu awonawona da geamra† bo youra sinayowogha, mmkodi bodu sapiipiikana kamodiye patana da gamogu anatore na wasina.”

Metagha na naboni itubugha. Da raghani gurina nama amra gegha, na getana awaki da wawaya siyakam.

Kwabura, Jerepet meyiine

---

* **16:33:** Asera touna god wasikena bi Mesapotemiya, Ijpt, Ponisiya da Siriya damdi yadi god tana Baal wavinena. * **17:1:** Hibru yadi gamoma waghawagha Elaija yana basuna Yawe na God. † **17:1:** Kenen damdi yadi God Baal siyitumaghaneni da touna amra iyibadeni, taraghaniye na yadi god kana waghawagha Mot, yana basuna “rabobo,” Baal yakasunuyi. Bi raghanina Baal yayawa magha na rubana kubura rarima inaveremayeni. Elaija, na Baal iyaviyeni iyawonawona da touna “God Makamawaghasina” yabagibagiyeni bi God na amra da kate rabobo yibadeni.

8 Wasina bi Yawe God, Elaija iwoneni bo,
9 “Kunagho da Jerepet meyadiene[†] kunamakae,
Saidon kwanatuna ririne. Name na kwabura
tana awoneni da tam inikanim.”

10 Na Elaija inagho Jerepetma. Bi raghanina
iverakanibu meyadii matamketane, na kwabura
tana ikita kiiraberabega iyatoghutoghura, na iv-
itarakiyaneni bo, “Rubana bo gegha da rarima
gisina kiyabu kamone kuyakawari kuyapiika da
ayaniuna?” 11 Bi wasikena itouya iyanono rarima
kabina biidi, na ikwatukwavini bo, “Bi kate bred
viya teya kuyouna da anakam.”

12 Bi wasikena iwona bo, “Yawe yam God
makewaghawaghasina kana waghawaghae
awonawona da wiisuwona tagu getana da
bred gwabiguve. Tagu gwabiguve na parawa
yoghoyoghona kaboma kamone da kate oliv
oil kabikabiwiitaghoma gisina kamone. Tagu
kiiraberabega atoghutoghura bi anakawara
anaveramagha bareye da awaki pinimina
gwabiguve na anakabununayi, natugu teya
kiiravimiye da kanakam, bi muriye na vitonana
inirabobomii.”

13-14 Bi gegha Elaija, wasikena iwoneni bo,
“Gekuninuwapoyana! Yawe, Isrel kana God
iwona da, ‘Parawa da oliv oil na nonowa yami
kabikabiwiitaghoma kamodiye sinamakamake
patana da Yawe amra inipora na pei sinagogo
maghana raghanine.’ Na kunagho da metagha

[†] 17:9: God, Elaija ivipora inagho Saidon kubure meme wawaya
parapa Baal siyakabekabepepina. Mmkona Aheb rawananaki
tomoyina Eetbaal yana kubura, bi mmko raghanine, na Elaija,
Aheb gwabinama iyakowokowogha.

kuvisisiya na naboni kubera, bi dagudagune na bred gisina kiiraviguve kugabuni da kawari pi-ika. Bi muriye na kabiwiiririya kabununayi, tam bi natum teya kiiravimiye.”

¹⁵ Wasikena inagho da metagha Elaija iwoneni na naboni ibera, na Elaija da kwabura bi yana rakaraka yawata gabudara patepatena na kam siyakamkam. ¹⁶ Bi metagha Yawe God ivisuwona, na naboni da Elaija metagha ivisisiya na nunune, da parawa kabomina geiyakovi bi oliv oil kabik-abiwiitaghome geiyamamana.

¹⁷ Raghani viya sikovi murine, na noko kwaburina iiyabo bare rapene, na natuna igubaga. Kanagubaga iragata kamokamogha da tughurine na irabobo. ¹⁸ Wasina bi wasikena, Elaija iwoneni bo, “Tam na God yana **peroveta**, awaki kiiravine na naboni kubera tagu biidi? Bo mabo kupiika yagu tamumu\$ wiiyevevegu kiiravine da natugu kasunuyina biidi?”

¹⁹ Bi Elaija iwona bo, “Natum kuveregu.” Na tomogha gisigisina sinananaki imane bi ikabaro, da teteboruborugha ikawari igae da tupayaragha meme touna iyamakamake, na name yana kenakena debane ivikeneni. ²⁰ Bi Yawe God biidi irupari iwona bo, “Oo Yawe yagu God, awaki kiiravine nuwapoya ghamana mmko kwaburina kuvereni? Touna iviwaghasinegu da yana bareye amakamake, bi kata natuna kubera da irabobo!”

---

§ **17:18:** Noko raghanine wawaya siyitumaghana da gubaga da rabobo na God yana aro, tamumu kiiravine. Kwabura iyitumaghana da Elaija yana bareye iyamakamake bi ibera da God matane na touna biidi itore da yana tamumu ikita, noko biidi iberana natuna tomogha gisigisi irabobo.

²¹ Wasina bi Elaija iroroni da raghani aroba tomogha gisigisi debane bi irupari Yawe God biidi iwona bo, “Oo Yawe yagu God, mmko tomogha gisigisina yana yawa kuveremayeni!” ²² Yawe God, Elaija yana pari iwaiyaneni, na tomogha gisigisi yawiina tavenina idagumayeni da iyawamagha.

²³ Wasina bi Elaija, tomogha gisigisina irubevi bi ikawari iyowogha tupayaragha ghamane. Da sinananaki iviruvereni bi iwona bo, “Kita, natum iyawamagha!”

²⁴ Wasina bi wasikena, Elaija iwoneni bo, “Kata akovi da tam na God yana peroveta, bi Yawe God gamona tam kawamma sakanikanibu na wiisuwona.”

18

Elaija da Baal yana peroperoveta

¹⁻² Raghani iguri murine, bodu wiiarobine getana amra Sameriya kubura kamone iyayotowogha, na gomara ghamana itubugha. Noko kapoe boduna wiiarobina kamone, na Yawe God, Elaija iwoneni bo, “Kunagho da kimaghatara mayem kiiwawo Aheb biidi, bi kuwoneni da Tagu pinimina bi amra anipora inayowogha kubure.” Na Elaija inagho da kiiwawo Aheb biidi iyimaghatara mayeni.

¹⁷ Raghanina Aheb, Elaija ikita na iwona bo, “Da noko tam, iiyabo piropiro ghamaghamadi Isrel biidi kawapiipiikedi?”

¹⁸ Bi Elaija iwona bo, “Tagu getana awaki piropirona Isrel biiyadi ayaberana, bi gegha da,

tam bi tamamnaki yana rakaraka yawata noko berana naboni kohera. Tam geyamwiina da Yawe God yana sisiya bagibagidi kuyakabisisire-dina, bi bada tam wosina na Baal yana tarabi-ibiisaka kuyapeepetedi. ¹⁹ Katana Isrel damdi tupadi kwatuwiitaghomidi da Kamel Koyane sinabananigu. Bi Baal yana peroperoveta yadi 450 da god wasikena Asera yana peroperoveta yadi 400 kurutayinidi konapiika, mekodi kiiwawo wasikena Jesibel kam yavereveredina.”

²⁰ Na Aheb, Isrel damdi tupadi da Baal yana peroperoveta tupadi iviyoneyonedi da Kamel Koyane siyitaghomidi. ²¹ Elaija wawaya tupana naghodiye imiiri bi iwonedo bo, “Raghani meme bi noghota bata basudiye konituyakayakata? Memeda Yawe touna God, na kokivini; bi meboda Baal touna God, na wasina kokivini.” Bi gegha, wawaya tupadi sivikawapotapota.

²² Wasina bi Elaija iwonedo bo, “Yawe God yana **peroveta** na tagu kawagha amakamake,* bi Baal yana peroperoveta na yadi 450. ²³ Kau makidi yadi bata kopiikedi toumii biiyadi. Baal yana peroperoveta kau makina tana sinavineyi, sinakasunuyi, sinarigha pinipinimi bi kiiraberabega wowodiye sinatoura, suwara gabugabuna gawarina debane, bi keyama gesininawiinina. Tagu berana mayimayiyina kau makina tana bi-

---

* **18:22:** Elaija yana sisiya na yatupaturarona Jesibel biidi basuna yimatipo da God yana peroperoveta iyikasunughana. Aheb yana wiitamariyana Obedaiya ivimatipo da God yana peroperoveta iyiwiitedi na mududi epamana bonayidiye iyikowoyidi bi kam da rarima iyavereveredi, bi tayakovi yadi viya siyamakamake.

idi anabera. ²⁴ Wasina bi Baal yana peroperoveta yami god biidi korupari, bi tagu na Yawe God biidi anarupari. Bi meko god na keyamama wonabodeyana inabera da kiiraberabega sinaruwinawa, na touna wiisuwona God!” Na wawaya tupadi siviwaghasina.

²⁵ Wasina bi Elaija ivisisiya Baal yana peroperoveta biiyadi iwonedo bo, “Tami kokoroto kirakii kiiravine, na kovinagho yami suwara konabera. Na kau makina tana kiiravimiye kovineyi da kokabununayi bi keyama gekoninawiinina, bi yami god biidi korupari.”

²⁶ Na kau makina tana sikabununayi bi suwara gabugabuna gawarina debane sitore. Wasina bi Baal biidi rupari sidaguni, didibare da inagho gabudara youbasuve. Toudi siyarurukwatu siyawonawona bo, “Oo Baal, kuwaiyana bodemii!” Bi getana wonabodeyana, na yadi suwara gabugabuna gawarina meko siyoghani na parapa siyiibaga wiikenavivireni.

²⁷ Gabudara youbasune na Elaija idagu iyinamayedi iyawonawona bo, “Gamo ghamanama korupari! Wiisuwona touna na god! Memeda nuwanuwana iwapawapeni yanuwawagiura bo inagho yisarewaboni, bo inagho yawagawagaboni. Meboda yakenakenaboni, na konakasiwiimataki!” ²⁸ Na gamo ghamanama sirukwatu kamokamogha bi yadi kiki nunune, na seri da iyoma siyarigharigha mayedi patana da ganiganidi siyorororo. ²⁹ Toudi sirukwatu, bi sirukwatu, patana da ravidu suwarina kana gabudare, bi gegha, getana gamo, getana iiyabo iyawaiyana da iyawonabodeyana.

³⁰ Wasina bi Elaija wawaya ikwatuvedi iwona bo, “Mabo kopiika tagu biidi.” Na tupadi sipiika da simiiri wiikenavivireni, bi idagu Yawe God yana suwara gabugabuna gawarina, meko sikouwiiririyi na iyakabukabunagha mayeni.

³¹ Akima yadi 12 iyouna bi Isrel kana dam tanagha kiiravine na akimidi tatadigeghama ik-abigubadi. Mmko waghawaghana Isrel, na Yawe God, toudi nosidinaki Jeikap ivereni. ³² Mmkodi akimidima Elaija suwara gabugabuna gawarina iyoghana mayeni da Yawe God kabepepina kiiravine. Bi durein ibani wiikenavivireni da yana ragata, na rarima 14 litas naboni rubana iyakabitawani. ³³ Bi kiiraberabega suwara gabugabuna gawarina debane itoura, bi kau makina irigha pinipinimi da kiiraberabega debadiye itoura. Wasina bi iwona bo, “Kibubu yadi ruwamaruwa rarimama kovibonuvidi, bi suwara da kiiraberabega rariminama kwiiwaghayoyoyidi.”

³⁴ Raghanina naboni sibera na iwona bo, “Berana mayimayiyina kobera mayeni.” Na sibera mayeni ikovi na iwona bo, “Bada berana mayimayiyina kobera mayeni koniarobi.” Bi iwonedni na berana sibera raghani kanawiiaroba.

³⁵ Da rarima suwara gabugabuna gawarinama sivitototo siyowogha da durein sivibonuvi.

³⁶ Ravidiyе suwara gabuna gabudarine, na Elaija ipepewa inagho suwara gabugabuna gawarine bi irupari iwona bo, “Oo Yawe - Abraham, Aisik, da Jeikap† yadi God - kata kiyеveveyana da tamna God Isrel kamone bi

---

18:31: Gen 32:28, 35:10 † **18:36:** Jeikap kana waghawagha tana na Isrel.

tagu na yam wiitamariyana. Bi kiyeveveyana da tam gamomve na mmkodi bera tupadi abera. ³⁷ Kuwonabodegu, Yawe God, kuwonabodegu, da mmkodi wawaya sinakovi, da tam Yawe, na God bi nuwanuwadi kwatayina wamira magha tam biidi.”

³⁸ Wasina bi Yawe God yana keyama karakarasina abamama irukarata iyowogha, da kau makina, kiiraberabega, akima da dobodobo suwara gabugabuna gawarina ririnagha ikarasidi bi kate rarima durein kamone imuyamuya kirakii na imama. ³⁹ Raghanina wawaya tupadi mmko sikita, na sivotuwapore oghogheyana mayiyidi siyowogha dobodobove bi sirukwatu bo, “Yawe, touna God! Yawe, touna God!”

⁴⁰ Wasina bi Elaija sisiya bagibaginama iwonedi bo, “Baal yana peroperoveta kokabitawatawanidi. Getana konakabiwiididi da inaverataveyana!” Na wawaya sigeghomiiri da Baal yana peroperoveta tupadi sikabitawatawanidi, bi Elaija ivinagho kedaridi siyowogha Kison anayine da name sivikasunughana.

Kapoe tughurina

⁴¹ Bi Elaija, kiiwawo Aheb iwoneni bo, “Kunagho awaki kunayouna da kunakam bi kunaniuna, kiiravine tagu amra ghamana yapiipiikana gugurina vimenaki awaiwaiyaneni.” ⁴² Na Aheb inagho da awaki iyakam da iyaniuna, bi Elaija

na igae inagho Kamel Koyana debane bi ivituwapore oghogheyana bi gayamina tuwaporena basudiye itore da mayiyina iyowogha dobodobove da iyarupari.

⁴³ Bi yana wiitamariyana iwoneneni bo, “Kunagho da kunakitarorona yegiiye.”

Na wiitamariyana inagho da ikita bi iveramagha Elaija biidi bi iwona bo, “Tagu getana awaki ayakitana.” Raghani yadi 7 Elaija yana wiitamariyana iwoneneni bo, “Kunagho kunakita.”

⁴⁴ Bi raghani 7 tughurine na yana tamariyana inagho bi iveramagha da iwona bo, “Tagu uwa gisina akita bi yana ragata na ware wawaya imana yegiima yageegee.”

Na Elaija yana wiitamariyana iwoneneni bo, “Kunagho da Aheb kuwoneneni bo, ‘Yam seriyotye kugeru bi kunagho bareye muriye da amra inabodebodem.’”

⁴⁵ Bi gerabarabana, na uuwa dumagawoworidi sipiika da abama sisowo. Yanunu idagu inatapi bi amra idagu iyayoyo. Na Aheb yana seriyot debane ivikiiyagha igeru bi itouya inaveramagha Jesrelma. ⁴⁶ Wasina bi Yawe God parapa maragata ghamana Elaija ivereni, na kana kwama damona irukabepi da kanakiideye ivitupakavini bi ivera da Aheb yana seriyot iverawiitaveni ivinagho patana da Jesrelma iverakanibu.

19

Elaija iverainagho Sainai koyane

¹ Raghanina Aheb bareye iverakanibu, na awaki tupadi Elaija ibera da kate metagha Baal

yana peroperoveta tupadi ivikasunughana, na wavinena Jesibel iwoneni. ² Na Jesibel sawariyonayona tana idaru inagho Elaija iyawoneni bo, “Iisuwona mmko raghanine maram, tagu anakasunuyim ware metagha peroperoveta kuvikasunughana na naboni. Memeda mmko geanabera, na arurupari da god parapa aro inaveregu bo meboda inakasunuyigu.”

³ Elaija inaghara kirakii da yana yawa kiiravine, na ivera inaghotaveyana. Raghanina Jiuda kubure Biasiba kwanatune iverakanibu, na yana wiitamariyana nama ikuyoveni, ⁴ bi touna tanaduma inagho mayabe, da gabudara tanagha ipepewapom, bi ipiika da kii gisina kana waghawagha brum* rogune imakeyowogha bi irupari da yana wiina iyarabobo. Iwona bo, “Mmko gewasina, tagu inunurigu, Yawe God, yagu yawa kata kabitaveni. Mmkona tagu ware nada arabobo naboni nosinosigunakim iiyawogha nada sirabobo na naboni!” ⁵ Wasina bi kiina rogune ikenayowogha da nuwanuwana iwapa iyakenakena.

Na yaininagha aneya ikabitowoyi bi iwoneni bo, “Geghomiiri, kunakam!” ⁶ Bi ikitawiiiveravera, da nama gayamine na bred benabenana tana akima muyamuyandiye sigabuni da rarima kiyabuna. Bred ikani bi rarima inina ikovi, na ikenayowogha magha.

⁷ Wasina bi Yawe God yana aneya ipiikamagha da ikasiwiimataki bi iwona bo, “Geghomiiri, bred

---

19:4: Jona 4:3 * **19:4:** Brum na mayaba kiina tana bi rubana da rogu miisena inavereyana da wawaya name siniyawiiitaveyana.

viya kunakam kamogha. Bi gegha na kate mmko wagawagane na tam gerubam.”

⁸ Na igeghomiiri da bred ikam da rarima in-iunamagha. Noko kamna maragata ivereni, na gabudara 40 bi nubabasu 40 ipepewa da Sainai† Koyane, nokona Yawe God yana Koya. ⁹ Nama na inagho epamana tana bonayine da noko nubabasune name ikena.

Yawe God ivimaghataramayeni Elaija biidi

Bi gegha Yawe God iwona bo, “Elaija, mma awaki kwaberabera?”

¹⁰ Na Elaija iwona bo, “Yawe God Maragata Kirakiina, tagu nuwanuwagu tupanama ayabag-ibagiyena nonovem, tam kawagha. Bi gegha da Isrel damdi yam wiiwaghasina maragasina toudi yawata na sivikasigiiyeni, yam suwara gabugabuna gawaridi sivikouririghana bi yam peroperoveta tupadi sivikasunughana. Tagu kawagha amakamake, bi kata simatipo da sinakasunuyigu!”

¹¹ Bi Yawe God iwona bo, “Kanibu da koya debane naghoguve kunamiiri.” Wasina bi Elaija nama iyamiimiiri bi Yawe God ipiika da iyav-eratupiira, na yanunu maragasina koya itapi da akima ghamadi ivikouririghana da tanawa yara-yaragha itubugha, bi gegha Yawe God genama yanunu kamonena. Yanunu tapi ikabitore na bada nukenuke ipiika, bi gegha Yawe God

---

† **19:8:** Sainai kana waghawagha tana na Horeb (Exodas 3:1 da 17:6 da Diutoronomi 18:16 kokita). Nokona meme Yawe God ivimaghatara mayeni Isrel damdi biiyadi da yana gwara iveredi (Exodas 19:20 kokita).

genama nukenuke kamonena. ¹² Nukenuke murine na bada keyama, bi gegha Yawe God genama keyama kamonena. Bi keyama murine, na wiikawaghamgham gisina gugurina ipiika. ¹³ Raghanina Elaija iwaiyaneni, na mayiyina kana garama ikasibabari[‡] bi ikanibu da epamana kawa bonayine imiiri.

Wasina bi gamo tana ivisisiya touna biidi iwona bo, “Elaija, awaki kiiravine tam mma?”

¹⁴ Na Elaija iwona bo, “Yawe God Maragata Kirakiim, nonowa na tagu nuwanuwagu tupanama ayabagibagiyem, tam kawagha. Bi gegha da Isrel damdi yam wiiwaghasina maragasina toudi yawata na sivikasigiyyeni, yam suwara gabugabuna gawaridi sivikouririghana bi yam peroperoveta tupadi sivikasunughana. Tagu kawagha amakamake, bi kata simatipo da sinakasunuyigu!”

¹⁵ Wasina bi Yawe God iwona bo, “Megha kupiika, na kedana mayimayiyina kuveramagha, da kunagho Damaskas mayabine. Raghanina name kunaverakanibu, na kurughu kwanatune, bi Hasael kituboro bi noko iniyeveveyana da touna Siriya kana kiiwawo. ¹⁶ Bi Nimsi natuna Jehu kituboro bi noko iniyeveveyana da touna Isrel kana kiiwawo, bi kwanatu kana waghawagha Eibol Mehola tomogha, Sapat natuna Elaisa kituboro bi noko iniyeveveyana da touna, tam inatupatavem naboni yagu **peroveta**. ¹⁷ Wawaya

---

[‡] **19:13:** Meboda Isrel damdi siyakayogagawa God siyakita na katebi siyarabobo (Exodas 3:6 kokita).

iiyabo Hasael gwabinama inavera, na Jehu inageghomiiri da inakasunuyi, bi nokodi iiyawogha Jehu gwabinama sinavera, na Elaisa inageghomiiri da inikasunughana. § 18 Bi Isrel damdi yadi 7,000 iiyawogha na gemeyani Baal siyatuway-owaneni bo geyana tarabiibiisaka siyamaghanina sinamake!”

Elaisa kanakwatu

19 Na Elaija inagho da Sapat natuna Elaisa yana tanawa iyaroverove na ibanani. Nama na totomogha yadi 12 bi kau batabatiighatema tanawa siyaroverove bi touna tughurine kau yadi batama iyaroverove. ** Elaija inagho touna biidi bi kana kwama Elaisa katiiyane ivitave-nageyeni bi itouya da inagho. †† 20 Wasina bi Elaisa yana kau ikuyowana bi Elaija murinagha ivera inagho da iwoneneni bo, “Dagudagune na kuyovegu ananagho tamagunaki da sinagunaki anamaghanidi da anikukuvedi, bi muriye na anakivininim tananagho!”

Na Elaija iwona bo, “Wasina kuveramagha, bi kwakowaboga da awaki abera tam biidi.”

21 Wasina bi Elaisa iveramagha yana kau biidi da ivikasunughana. Touna roverove sawaridi

---

§ 19:17: God ruabana yana wawaya wiiwaghasina maragasina sinikasigiiyeni na aro inaveredi. **

19:19: Isrel damdi yadi kwabu na ruwiipikapikae saberabera gegha koyae. Toudi kau sabera da rove sawaridi satayina bi yadi kwabu kamodiye tanawa sarove. Toudi kau yadi bata saberadi da rove yewadi kiima sibera na satayina bi dobodobo sarove da rotomanidi wawa kiiravine. †† 19:19: Elaija yana bera yiyeveveyana da Elaisa, Elaija inatupataveni da naboni God yana peroveta.

Kiikiiwawo bukana dagudaguna 19:21xxxviKiikiiwawo bukana dagudaguna 19:21

kiima sibera bi kau satayina da tanawa sarove,
na toudima keyama ibera da iyuvidi ivitawogha
bi wawaya iveredi da sikam. Wasina bi itouya
inagho da Elaija ikivini da kanawiiwiita.

Buk Baibel long Anuki
Portions of the Holy Bible in the Anuki language of
Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Anuki long Niugini

copyright © 2010-2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anuki

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-06-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

3c3405c8-4e9b-582a-95e8-4f2128c4872e